

PLANKENKOORTS

**Fietsen langs kunst
in Dendermonde en Hamme**

Plankenkoorts: het project

Met kwetsbare jongeren aan de slag gaan om hen hun eigen artistieke talenten te laten ontdekken, dat was het opzet van Plankenkoorts. Deze fietsroute is het resultaat van een sociaal-artistiek project waarbij de kinderen zich stap voor stap ontpopt hebben tot echte kunstenaars. Hun creaties zijn vereeuwigd op een tiental foto- en tekstpanelen langsheen de blauw-groene boorden van Schelde, Dender en Durme.

Cultuur verruimt, bevrijdt, doet dromen. Dit statement was de leidraad om David Bowies slogan luidop te laten klinken: *Tomorrow belongs to those who can hear it coming.*

Van kunstenaars wordt vaak gezegd dat zij anders zijn, anders denken en doen, anders kijken naar de samenleving. Net deze eigenschappen maken van hen de ideale begeleiders voor jongeren die moeilijk aansluiting vinden bij het reguliere vrijetijds-aanbod. Een schare kunstenaars van diverse disciplines waren bereid in het project te stappen samen met de drie lokale centra voor jeugdopbouwwerk: Groep Intro, Habbekrats en Spoor 56. Vertrekkende vanuit de leefwereld van de kinderen werd gewerkt aan hun verbeelding, creativiteit en durf. Verhalen werden uitgewisseld, afspraken genoteerd, keuzes gemaakt, workshops georganiseerd. Beleving en inleving waren het codewoord.

Het geheel werd in goede banen geleid door de vzw ID+Art en het parket van Oost-Vlaanderen, afdeling Dendermonde. Zij konden rekenen op de steun van heel wat partners, waaronder het Streekfonds Oost-Vlaanderen, de stad Dendermonde, de lokale politie Dendermonde, de gemeente Hamme, Zonta Dendermonde, Lions Club Dendermonde en Rotary Club Waasmunster-Durmeland.

Plankenkoorts: de route

Niet alleen het project, ook de fietsroute werkt verbindend. Dendermonde en Hamme worden gelinkt door een netwerk van fietsknooppunten. De route is opgevat als een lus die grotendeels het traject van de knooppunten volgt. Waar de route afwijkt, wordt dit duidelijk vermeld in de tekst hieronder en op de kaart hiernaast (rode stippellijnen). De lus kan op éénder welk punt aangevat worden, maar deze beschrijving vertrekt vanaf knooppunt 89 ter hoogte van het Sas in Dendermonde.

De route loopt als volgt:

89 – 91 – 58 – 61 – 57 – 51 – 69 – 9 – 91

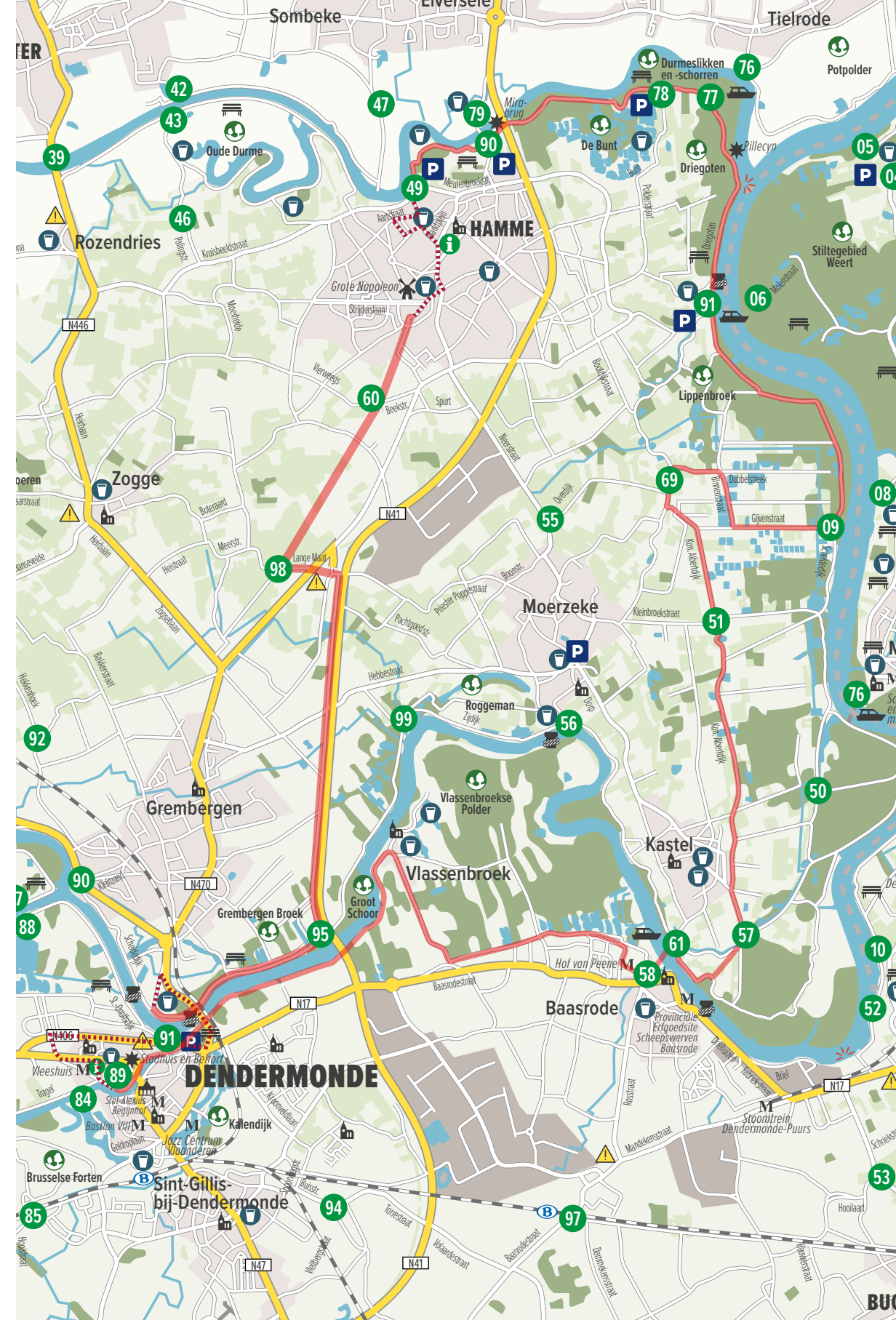
Na knooppunt 91 is het belangrijk dat fietsers de omleiding volgen, aangegeven door De Vlaamse Waterweg. Wanneer je de omleiding volgt ga je ook meteen van 91 naar knooppunt 78. Knooppunt 77 passeer je dus alleen maar via de originele weg.

78 – 90 – 49

Na knooppunt 49 volg je deze route in Hamme: Kaaiplein, links naar Kaaistraat, rechts naar Hoogstraat, links naar Sint-Jansstraat, links naar Baantje, rechtdoor naar D'Heer Vermeirenswegel, rechts naar De Ring, rechts in Slangstraat. Vanaf hier rij je naar knooppunt 60.

60 – 98 – 95

Na knooppunt 95 volg je deze route in Dendermonde: Vier Septemberlaan, rechts richting Steenweg van Grembergen/Martelarenlaan, rechts de Scheldebrug over naar de Noordlaan, vervolgens aan de lichten rechts. Vervolg je weg verder tot de tweede verkeerslichten (kruising Noordlaan-Donckstraat), steek hier over richting stadscentrum. Vervolgens links richting Gentseseenweg-Kerkstraat. Neem de tweede straat rechts (Beurzestraat) en blijf rechtdoor rijden. Via de Zwarte Zustersstraat bereik je opnieuw knooppunt 89 aan het Sas.

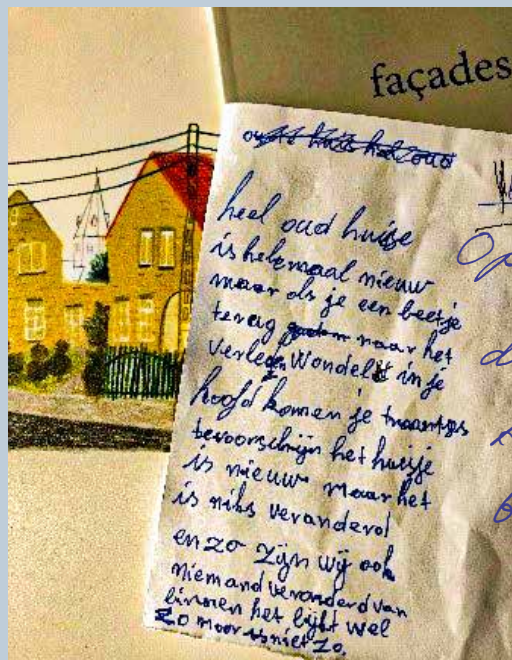

Gedicht van Etienne Colman

*Opwindend de gestalte in de spiegel en opwindend zou het.
Al kan een nieuw begin soms wringen.*

Dit zijn de openingszinnen van het gedicht dat nu een thuis gevonden heeft aan de prachtige boorden van de oude Dender in de binnenstad van Dendermonde.

Etienne Colman (°1950) is een schrijver uit Kastel, een landelijk gehucht in Hamme. Met zijn 40-jarige ervaring als leraar Nederlands en Engels was hij de perfecte mentor voor de kinderen die kozen voor poëzie en proza. Ondanks dat zij onze taal nog niet beheersten, inspireerde hij hen met wandelingen langs de dijken van Durme en Schelde en bezoeken aan ateliers en expositie. Er werd gediscussieerd, woorden en gedachten werden genoteerd, gevoelens in positieve en negatieve zin overwogen. Hieruit werden zinnen gebouwd, bloeide de poëzie open die zich als volwaardig en autonoom kunstwerk liet gelden. De hand van de meester was er enkel om de taalfouten te corrigeren.

*Opwindend de gestalte in
de spiegel en opwindend zou het.
Al kan een nieuw
begin soms wringen.*

Het **Sas** is nu een idyllische omgeving in het centrum van Dendermonde, een mooie overgang tussen de stad en de groene rand. De sluis die je hier ziet, werd in de 17e eeuw opgericht. Ze diende voor de scheepvaart op de Dender en regelde het waterpeil in de stadsgrachten. Ze kon ook voor militaire doelen gebruikt worden om de omliggende weilanden onder water te zetten bij een aanval op de stad. Bij de aanleg van de zogenaamde 'nieuwe Dender' in 1978, werd de Dendermonding verplaatst buiten het centrum en verloor het oude sas zijn functie. Het sas wordt nu intensief gebruikt als oversteekplaats voor wandelaars en fietsers en in de zomermaanden vormt ze een mooi decor voor de recreanten die met hun supps en kajaks de Dender verkennen.

SPIEGEL

Om hun creativiteit te stimuleren, brachten de deelnemende jongeren verschillende bezoeken aan kunstenaars, expo's en ateliers. Eén daarvan betrof het natuuratelier in Sombeke, waar kinderen ervaringsgericht omgaan met natuur, cultuur en kunst. De bespiegelingen van tiener Mark Kozak uit Hongarije lees je op het paneel voor het indrukwekkende Justitiepaleis.

Het **Justitiepaleis** bevindt zich op de historische plaats waar tot in de tweede helft van de 16e eeuw de oude burcht van de heren van Dendermonde stond. Hier wordt al sinds de middeleeuwen recht gesproken. Het huidige gebouw dateert van de periode 1923-1927 en werd ontworpen door architect Valentin Vaerwyck. Op de spits troont een Ros Beiaardbeeld vijftig meter boven de stad.

Vlak naast het gerechtsgebouw bevindt zich de **Grote Markt** met zijn talrijke historische gebouwen. Tijdens de openingsuren kan je een bezoek brengen aan het **Stadhuis**, met zijn belfort dat erkend is als Unesco Werelderfgoed. Het herbergt een beiaard met 49 klokken. Op het gelijkvloers is Toerisme Dendermonde gevestigd in de prachtig gerestaureerde lakenhalle. In de zalen boven ontdek je niet alleen talrijke kunstwerken van de Dendermondse Schilderschool, maar ook heel wat verwijzingen naar het Ros Beiaard. Wie nog meer te weten wil komen over de geschiedenis van de stad, die kan terecht in het **Vleeshuismuseum**.

KERAMIEK

In het keramiekatelier bij Katrien Everaert werd een bol klei op de draaischijf gezet en de uitdaging tussen materie, geest en handen overwonnen. Het resultaat zijn pot- en schijfvormen, later getransformeerd tot steenstapelings, die in woeste landschappen als wegwijzers fungeren. Een metafoor voor hun eigen zoektocht door het leven.

Het paneel bevindt zich aan de **De Bruynkaai**, vlak aan de Schelde, op een plaats waar in de 19e en 20e eeuw een grote haven gevestigd was. De site is vernoemd naar Léon De Bruyn, een belangrijke handelaar en industrieel die het eind 19e eeuw eerst tot burgemeester van Dendermonde schopte en nadien tot minister, onder meer van Openbare Werken. In die functie speelde hij een beslissende rol bij de aanleg van de Scheldehaven.

De **Schelde** is ook vandaag nog belangrijk voor het transport van goederen over het water. Maar de rivier is veel meer dan dat. De dorpen, historische sites, dijken, broeken en polders maken het Scheldelandschap erg afwisselend en aantrekkelijk voor bezoekers. Niet alleen wandelaars en fietsers hebben de weg naar de Schelde gevonden, ook steeds meer fauna en flora gedijt in en langs de rivier.

Paneel 4 • Vlassenbroek (hoek Broekstraat-Broekkantstraat) - Dendermonde

Tol

Ook Louay Shamraji, een jongen afkomstig uit Syrië, liet zijn gedachten de vrije loop bij een bezoek aan de openluchttentoonstelling in het natuuratelier in Sombeke. Zijn beschouwingen lees je op het paneel in het pittoreske Vlassenbroek. Eén ding weet hij zeker:

“Je hoeft niet perfect te zijn om al je doelen te halen”.

Vlassenbroek is gelegen in het enig mooie natuurkader van het Baasroodse broek, dat zich over meer dan 250 ha uitstrekt. Het kunstenaarsdorpje, met zijn eeuwenoude Sint-Gertrudiskerkje, staat symbool voor rust en gezelligheid. De polder, met grote verscheidenheid aan fauna en flora, wordt in het kader van het Sigmaplan momenteel ingericht als gecontroleerd overstromingsgebied.

De fietstocht vervolgt richting het veer van Baasrode. Wie nog niet onmiddellijk de oversteek wil maken naar Kastel, die kan in de buurt van het veer heel wat bezienswaardigheden vinden. Er is de provinciale erfgoedsite van de voormalige scheepswerven, maar ook het Hof van Peene en de Sint-Ursmaruskerk.

GEDICHT VAN CHRISTINA GUIRLANDE

*Op drukbezochte dijken ijlen zondagsmensen
losgelaten door de dag, om die van gister
zonder wroeging te vergeten, de dag van morgen
uitgewaaid en monter aan te gaan.*

Zo begint het gedicht dat te lezen is op het paneel op de Albertdijk. Christina Guirlande (pseudoniem van Godelieve Van den Eede-De Beule) werd in 1938 geboren in de Hamse deelgemeente Moerzeke. Ze begon al op haar dertiende met het schrijven van verhalen en poëzie. Het leven als kind in een naoorlogs dorp was het thema van die eerste gedichten. De Schelde speelde er een grote rol in.

Later schreef zij als onderwijzeres voor haar leerlingen verhalen, gedichten en toneelstukjes. En het schrijven is nooit gestopt. Tot hiertoe verschenen een 65-tal boeken en werden meer dan 750 verhalen, gedichten en korte essays gepubliceerd in tijdschriften, periodieken of weekbladen. Haar werken werden meermaals bekroond.

Wanneer je **Kastel** binnenrijdt valt meteen het fantastische uitzicht op de Grote Wal op. Niet alleen talloze planten en dieren kunnen genieten van het nieuwe gebied, ook de mens komt tot rust in de unieke natuurlijke omgeving van Wal-Zwijn. Verderop zie je de vele groentenserres die Kastel typeren. Door de grote aanwezigheid van deze serres kreeg Kastel zelfs de bijnaam het 'glazen dorp'.

VERGETEN STENEN

Op dit paneel vinden we een tweede tekst van de hand van de Hongaarse tiener Mark Kozak, ditmaal geïnspireerd door een bezoek aan kunstenaar Ben Kockelkoren. Hij is sinds de jaren '90 gefascineerd door een bijzondere reeks stenen die hij gevonden heeft in de Cevennen, een streek in het zuiden van Frankrijk. Omwille van hun bijzondere vormen is hij ervan overtuigd dat het fossiele getuigen zijn van levende wezens die vele eeuwen geleden op onze aarde leefden.

We bevinden ons voor een hele tijd op of naast de **Koning Albertdijk**. Hij werd opgetrokken na de overstroming van 1928 die gedurende een bijzonder harde winter Moerzeke, Kastel en grote delen van Hamme en Grembergen maandenlang onder water zette. De binnendijk moest deze dorpen voor een nieuwe overstroming behoeden en dat heeft hij voorlopig goed gedaan, want zowel bij de watersnood in 1953 als in 1976 bleef het centrum van Kastel watervrij. Toen liepen na dijkbreuken alleen een aantal Scheldepolders onder water. In de 'dijkdoorgang' vind je nog de gedenksteen die onthuld werd op augustus 1931. De dijk typeert het landschap want hij loopt helemaal van in Kastel tot Driegoten.

Pad

Geïnspireerd door een wandeling langs de boorden van de Schelde, schreef de Syriër Louay Shamraji het gedicht 'Pad'. Het is te lezen op het bord aan de Ritakapel.

Wanneer we ter hoogte van 'Den Boordijk' de dijkdoorgang nemen, vinden we de **kapel ter ere van de Heilige Rita**. Deze kapel werd gebouwd in 1946 door de bewoners van de straat uit dank dat ze gespaard waren gebleven van rampen en dat er niemand van 'Den Boordijk' was gesneuveld tijdens de Tweede Wereldoorlog. Zowel de kapel als de mooie tuin nodigen uit tot een welverdiende pauze.

KUNSTWERK VAN LUC DE MAN

Dit is het derde werk in de reeks 'Cubes@De Schelde' van beeldhouwer Luc De Man. Eerder werden al beelden geplaatst in Wetteren en Dendermonde. Cubes toont de subtiële balans tussen menselijke activiteit en onze natuurlijke omgeving. De kubus, die uiterst zelden voorkomt in de natuur, wordt gezien als een resultaat van menselijke activiteit, terwijl de rivier het leven in al zijn facetten belichaamt.

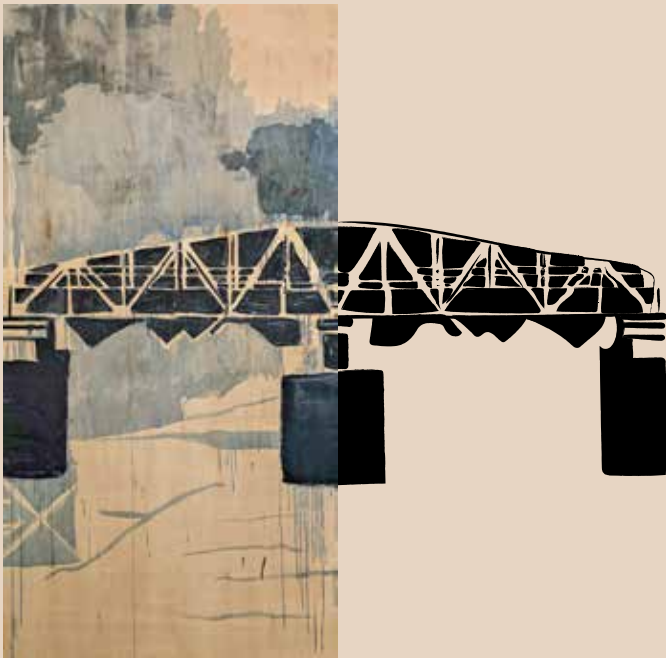
Wanneer je **Driegoten** nadert, passeer je het verbluffend mooie landschap van het overstromingsgebied Lippenbroek. Aan de kade van de veerdienst Driegoten kan je het tijdloze spel dat eb en vloed met de machtige Schelde spelen goed volgen. De naam Driegoten verwijst naar de bressen die de lokale bevolking in de dijk sloeg bij overstromingsgevaar. Nu vind je er tal van gezellige restaurants, een speelbos en het monument ter ere van Filip De Pillecyn.

Het landschap in **De Bunt** is ontstaan door het uitgraven van turf tot in 1830. Door deze ontginning is het een moerassig natuurgebied geworden met tientallen vijvers, geheime wegeltjes en een onstuimige plantengroei. Even verderop vinden we de **Mirabrug**, die haar faam niet alleen dankt aan de opvallende architectuur maar ook haar bewogen geschiedenis. De brug werd in 1898 gebouwd n.a.v. de plannen om tussen Hamme en Antwerpen een spoorweg aan te leggen. Tijdens de aftocht van de Belgische troepen in oktober 1914 werd het beweegbare middengedeelte van de brug opgeblazen. Duitse genietroepen legden in 1915 een nieuw draaibaar middengedeelte aan. De brug dankt haar naam aan haar rol als decor in de bekende Vlaamse film *Mira*, uit het begin van de jaren 1970. De film met Jan Declair en Willeke Van Ammelrooy werd één van de allergrootste Vlaamse kaskrakers ooit.

Drippings

Een groot paneel uit de bouwsector als drager voor waterige verf en borstel vormde de vluchtige schildergeste in het atelier van Hilde Goossens. Materie en beeld vloeiden samen in drippings, creëerden een wereld die verwantschap heeft met de mooiste 19e-eeuwse Japanse prenten van Hiroshige of Hokusai die de Tokkaïdo uitbeeldden. Hier wordt de Hamse Mirabrug geportretteerd onder een wolkendek dat je doet weg-dromen naar andere tijden en sferen. De vluchtigheid van de beeldenstroom die we dagelijks te verwerken hebben versus de standvastigheid van een gedachte die tot een goed einde moet gebracht worden.

In het **centrum van Hamme** vinden we nog twee werken van het project Planken-koorts. Het besef van zelfdiscipline en geloof in het eigen kunnen, hebben de jongeren letterlijk gedeeld met de voorbijganger in de straat. Op de gevel van het **ID+Center** hebben zij de slogan een kleurrijke mentale boost gegeven, een hand-reiking, een gebaar naar ieder van ons dat overtuiging en doorzettingsvermogen in combinatie met geduld en communicatie steeds tot positieve resultaten leiden. Iets verder in de straat hebben zij het kunstproject samengevat volgens hun eigen insteek: dynamisch, vol zwier en punch, hip, innovatief en kleurrijk verbeeld met hun eigen iconen, idolen en spreektaal. Deze graffitimuur is ontstaan als workshop onder de deskundige begeleiding van gecertificeerde artiesten.

MASKERS

Uit de identiteit van het Afrikaanse masker en de pokerfaces uit hun games en graphic novels legden de jongeren in het atelier van beeldhouwster Viviane Moortgat hun eigen ziel bloot: de spiegel van hun binnenste in bloedrood, gifgroen en pikzwart, al dan niet met franjes, krullen, glinstersteentjes of bolle vragende oogjes. De kracht van het masker als herdefinitie van het huidige tijdsgewricht. De identiteitscrisis is daarbij een van de vele facetten die de kunstenaar door de eeuwen heen fascineren. Vooral het Gauguin-syndroom Wie zijn we? Waar gaan we heen? werd als uitdrukking van de zoektocht naar zichzelf ter discussie gezet.

Niet ver van het paneel met de maskers bevindt zich de **Grote Napoleon**, de enige overgebleven van de oorspronkelijk 22 windmolens in Hamme. De benaming is gebaseerd op de overlevering dat Napoleon bij de opbouw van de molen zijn doortocht zou gemaakt hebben in Hamme. De Franse keizer zou genoodzaakt zijn om korte tussenstops te maken om van paard te wisselen. Omdat Lokeren geen paarden kon leveren vroeg hij hulp aan Hamme. De werkelijkheid is echter anders. De windmolen werd pas opgericht in 1816, de periode van het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden, wanneer Napoleon reeds in ballingschap zat. Op de site bevindt zich een ambachtelijke bakkerij, een bakkersmuseum en een gezellige tearoom.

VUUR

In het atelier van ijzerbeeldhouwer Maurice De Clercq werd letterlijk met vuur gespeeld. Het ijzer werd verhit, geslagen en gebrand tot een sierlijke libelle.

De bewustwording hoe uit een banaal stuk ijzerstaaf een schoonheid kan groeien, opende de ogen. De parallel met de ontstaansgeschiedenis van nietszeggende rups tot kleurrijke vlinder werd hier letterlijk als uitgangspunt genomen. Of hoe in de meest eenvoudige en alledaagse dingen toch een positieve kracht kan sluimeren. Introspectie als stimulerend hulpmiddel.

Een sculptuur met oude fietsonderdelen is in aanmaak en zal later een plaats op het parcours krijgen.

Als we het paneel 'vuur' even achter ons laten en verder fietsen, komen we aan in de enige Dendermondse deelgemeente die gelegen is aan de linkeroever van de Schelde: Grembergen. Rondom de dorpskern bevindt zich een uitgestrekt poldergebied.

Grembergen Broek ligt in een bocht van de Schelde en bestaat uit laaggelegen graslanden omringd door dijken. In de polder bevindt zich ook de **Pilleput**, een vijver waar jongeren kunnen leren vissen. Een uniek stukje schorgebied dat **Groot Schoor** wordt genoemd, maakt deel uit van het Broek. Het ligt geklemd tussen de dijk en de Schelde. Door de dagelijkse overstromingen heeft het een typerende moerasvegetatie en is daarom ook niet toegankelijk voor het publiek.

Steenkappen

Constructivistisch beeldhouwer Luc De Man heeft David als artistiek partner in zijn atelier aan het Veer in Appels opgenomen om samen een kolos van een steen te bewerken, waarin het vierkant en de bol met elkaar in dialoog gaan. Beide geometrische figuren staan respectievelijk voor de rede en het gevoel, voor het menselijk denken en het organische aspect van de natuur. De relatie van de mens tot de natuur als bevraging. De handeling zelf als precisiewerk: toegepaste wiskunde op een steen. Ook wetenschap kan verrijkend werken!

Robin Woet is een speelbos met natuurlijke speelelementen en uitdagingen. In het bos zijn een evenwichtsparcours, klimtouwen en loopbalken te vinden. Ontspannen in een hangmat of muziek maken op de windgong kan allemaal midden in de natuur. Iets verderop richting Dendermonde vind je de site van de Vlaamse Vereniging voor Watersport. Dit is een populaire vertrekplaats voor menig pleziervaarder.

CRUNCHERS

Ter hoogte van het kantoor van de Lokale Politie van Dendermonde, staat een zeer bijzonder paneel. We zien een mozaïek van crunchers; dat zijn apparaatjes waarmee wiet vermalen wordt zodat het gebruikt kan worden in een joint. Door een aantal in beslag genomen drugsattributen te verwerken tot een kunstig geheel, staat het paneel symbool voor het ombuigen van het negatieve naar het positieve. Dit past ook perfect binnen de visie van de gemeenschapsgerichte politiezorg van het Dendermondse korps.

Langsheen de **Noordlaan** vinden we niet alleen het kantoor van de **Lokale Politie**, maar ook heel wat andere grote gebouwen. Het meest markante is de bomvrije **Kazerne** die dateert uit 1830. Dit massieve bakstenen gebouw deed tot in de jaren 1960 dienst als onderkomen voor de soldaten van het Belgisch leger. Nu is het de standplaats van het Ros Beiaard en de drie historische gildereuzen Indiaan, Mars en Goliath.

Vlakbij de Kazerne bevinden zich nog een reeks **rechtbanken**. Niet alle gerechtelijke diensten vinden immers een onderkomen in het Justitiepaleis. Het gebouw aan de Noordlaan 35 huisvest de Politie-, de Arbeids- en de Ondernemingsrechtbank.

In de verte, richting binnenstad, zien we ook de toren van de **Onze-Lieve-Vrouwekerk**. Dit gebouw dateert uit de 13^e eeuw en is een ware schatkamer van religieuze kunst, waaronder een zeldzame romaanse doopvont en twee schilderijen van Antoon van Dyck.

Nog meer Plankenkoorts

W O R K S H O P S

De panelen langs de fietsroute vertellen slechts een deel van het traject dat de jongeren doorlopen hebben. Er waren nog heel wat andere creatieve workshops die hier in een klein fotoverslag worden weergegeven.

Met **grafica Isabelle De Vos** tastten onze jongeren de grenzen af tussen fotografie, schilderkunst en prentkunst met de natuur als leidraad.

Onder begeleiding van **bewegings- en danscoach Evy Bosman** gingen we op zoek naar de dancing queen. De danssessies werden filmisch vastgelegd op de tonen van eigentijdse beat- en technomuziek.

Textielkunst was het thema dat aan bod kwam in **Het Kunstkot van Simone Van Gothem**. In deze speel-, werk- en belevingsruimte kregen oude kledingstukken een nieuwe look aange-meten. Nadien volgde een fotoshoot met hun eigen creaties.

Helemaal op het einde van de fietsroute, in de Zwarte Zustersstraat, passeren we aan het **parketgebouw**, het vroegere Sint-Christiana-hospitaal. Op de gevel zien we het kunstwerk 'Touched' van **Ingrid Rosschaert**. Het werk weerspiegelt de diversiteit van de samenleving en bestaat uit samenvallende puzzelstukken, die slechts juist gezien worden van op één bepaald punt. Net zoals het Parket met de nodige scherpte moet trachten een dader te vinden, wordt de toeschouwer hier uitgedaagd om het juiste perspectief te zoeken.

De fietsroute Plankenkoorts wordt voortdurend uitgebouwd als een kruispunt van wegen dat synoniem staat voor een symbiose van creativiteit en filosofische vragen op kindermaat. Op geregelde tijdstippen zullen er nieuwe uitdagingen zijn die artistiek worden ingevuld. De resultaten ervan zullen de route aanvullen. De nazorg van dit sociaal-cultureel geëngageerde project blijft een permanente opdracht, zowel voor de organisatoren als voor allen die een HART voor kinderen en kunst hebben.

Foto's: Toerisme Oost-Vlaanderen, Toerisme Dendermonde, Toerisme Hamme, Mathildestudios, Freddy Huylbroeck, Rudy Mettepenningen, Hendrik De Schrijver, Geert De Rycke en Piet Van Hoyweghen.